

SARI PAPINAHO

LL, oikeuslääketieteen ja
patologian erikoislääkäri,
oikeuslääkäri
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

SARI HÄMÄLÄINEN

dosentti, sisätauti- ja
infektiosairauksien erikoislääkäri,
apulaissyliälääkäri
KYS, Medisiininen keskus,
päivystysalue

Mitä on kliininen oikeuslääketiede käytännön työssä?

Oikeuslääketiede lääketieteen erikoisalana mielletään ensisijaisesti oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyväksi toiminnaksi. Oikeuslääketieteellisiä tutkimuksia tehdään kuitenkin myös eläville henkilöille. Tällöin on kyse kliinisestä oikeuslääketieteestä.

Suomalaisessa terveydenhuoltojärjestelmässä kliiniset oikeuslääketieteelliset tutkimukset tehdään terveydenhuoltolain nojalla virka-apuna muun potilastyön ohessa terveyskeskuksissa ja sairaaloissa (1). Poikkeuksena tästä on Helsingin seutua palveleva Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkinnän palvelupiste (2).

Lääkäri suorittaa tilanteen edellyttämät tutkimukset ja pyydettyä laatii niiden pohjalta lausunnon.

KIRJALLISUUTTA

- 1 Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326
- 2 THL, oikeuslääkinnän palvelupiste <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/oikeuslaakinta-uusi/oikeuslaaketieteen-paivystyspiste>
- 3 Wahlsten P. Rikosoikeudellisen lääkärintlausannon laatiminen. Suom Laakaril 2020;75:2470–71.
- 4 Valtiosopimukset 53/2015. www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053
- 5 Korjamo R. Seksuaalirikoksen uhrin tutkiminen Seri-tukikeskuksessa. Suom Laakaril 2020;75:2457–63.
- 6 Joki-Erkkiä M, Peltola M. Lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikos epäilyn selvittely erikoissairaanhoidossa Suom Laakaril 2020;75:2450–55.
- 7 Lääkäriliitto. Lääkärintlaus. www.laakariliitto.fi/laakariliitto/etiikka/laakarintlaus/
- 8 Vuottilainen T. Lääkärintlaus salassapito-velvollisuudesta poikkeamisen haasteet. Suom Laakaril 2020;75:2466–68.

SIDONNAISUUDET

Sari Papinaho ja Sari Hämäläinen:
Ei sidonnaisuuksia.

Kliinisen oikeuslääketieteen alaan kuuluvia tehtäviä ovat rikostutkintaan liittyvät elävien henkilöiden tutkimukset, tavallisimpina päihde- ja vammattutkimukset sekä seksuaalirikoksiin liittyvät lääketieteelliset tutkimukset. Tutkittava voi saapua lääkärin vastaanotolle omaehtoisesti tai poliisin saattamana.

Lääkärin tehtävänä on suorittaa kunkin tilanteen edellyttämät tutkimukset ja pyydettyä laatia niiden pohjalta lausunto viranomaiselle, joka vastaa epäillyn rikoksen tutkinnasta. Hyvä lääkärintlaus on olennainen poliisin suorittamassa esitutkinnassa ja sitä mahdollisesti seuraavassa oikeudenkäynnissä. Yksi tämän teemanumeron artikkeleista ohjeistaa lausunnon laatimista (3).

Väkivallan kohteeksi joutunut henkilö saattaa tarvita tukitoimenpiteitä selviytyäkseen traumaattisesta tapahtumasta. Vuonna 2011 solmittiin Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus). Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 2015 (4). Sopimuksen velvoittamana Suomeen on rakenteilla seksuaaliväkivallan uhreille tarkoi-

tettujen Seri-tukikeskusten verkosto. HUS Nais-tenklinikalle tukikeskus avattiin vuonna 2017.

Toiminta Seri-tukikeskuksissa perustuu moniammatilliseen tiimityöhön. Oikeuslääketieteellisen tutkimuksen lisäksi kartoitetaan kunkin uhrin psykososiaalisen tuen tarve ja uhrin ohjataan näiden palvelujen piiriin (5). Vä- kivallan kohteeksi mahdollisesti joutuneet lap- set ovat kohderyhmä, joka vaatii omaa erityis- osaamista, moniammatillisuutta ja laajaa viran- omaisyhteistyötä (6). Niin lapsen kuin aikui- seenkin kohdistuneessa rikos epäilyssä oikeus- lääketieteellisestä tutkimuksesta käynnistyy- seen prosessiin saattaa kytkeytyä hyvin moni- tahoisia selvittely-, hoito- ja tukitoimia.

Lääkärin salassapito-velvollisuuden rajoja koetellaan, kun yksilön tai yhteiskunnan oi- keusturvaan liittyvä lainsäädäntö sivuaa lääke- tiedettä. Kuten jo lääkärin valassa todetaan, sa- lassapito-velvollisuuden tarkoituksena on säilyt- tää potilas-lääkärisuhteen luottamuksellisuus, joka puolestaan mahdollistaa potilaan tarvitse- man hoidon (7).

Lääkärillä on kuitenkin oikeus ja myös velvol- lisuus poiketa salassapito-velvollisuudesta tie- tyissä lakiperusteisissa tilanteissa (8). Näistä etenkin ilmoitusvelvollisuus voi aiheuttaa epä- mieluisia seurauksia potilaalle tai hänen per- heelleen, mikä voi vaarantaa luottamuksellisen potilas-lääkärisuhteen jatkumisen. Jos tietojen antamiseen on muu velvoite, kuten viranoma- sen esittämä lausuntopyyntö, lääkäri joutuu valitsemaan, mitkä potilasasiakirjoihin kirja- tuista tiedoista ovat tutkinnassa olevan tapahtu- man kannalta olennaisia.

Toivomme teeman artikkelikokonaisuuden antavan lukijoille tietoa kliinisen oikeuslääke- tieteen nykytilasta ja apua käytännön työn on- gelmien ratkaisemiseen. ●